

*Beata Grochala*¹

 <http://orcid.org/0000-0002-3885-8964>

STUDIA POLSKIE Z JĘZYKIEM ANGIELSKIM NA UNIwersYTECIE ŁÓDZKIM – INTERWENCJA KRYZYSOWA CZY POMYSŁ NA PRZYSZŁOŚĆ?

Streszczenie: Artykuł przedstawia studia polskie z językiem angielskim, nowy kierunek studiów na Uniwersytecie Łódzkim, który został uruchomiony w trybie ekstraordynaryjnym w maju 2022 r., a jego studentami zostali młodzi uchodźcy wojenni z Ukrainy. Celem zaprezentowanych analiz jest odpowiedź na pytanie, na ile decyzja o podjęciu studiów była elementem działania kryzysowego, a na ile świadomym wyborem na przyszłość. Aby odpowiedzieć na to pytanie, przeprowadzono badania ankietowe w dwóch grupach respondentów – byli to studenci i wykładowcy studiów polskich z językiem angielskim pierwszej i drugiej edycji. Wyniki ankiet wraz z analizą dokumentów pozwoliły na wyciągnięcie wstępnych wniosków. Uruchomienie studiów dwa miesiące po wybuchu wojny z pewnością miało charakter interwencji kryzysowej, a część studentów zdecydowała się rozpocząć naukę z rozmaitych, pozaedukacyjnych powodów. Jednak druga edycja, która została otwarta w październiku 2022 r., w zdecydowanej większości zgromadziła studentów podejmujących studia na tym kierunku z wyboru. Otwarte pozostaje pytanie o przyszłość studiów polskich z językiem angielskim – czy będzie to atrakcyjna oferta także po zakończeniu działań wojennych?

Słowa kluczowe: studia polskie, interwencja kryzysowa, student z doświadczeniem kryzysu wojennego, wojna na Ukrainie

¹ beata.grochala@uni.lodz.pl, Uniwersytet Łódzki, Wydział Filologiczny, Instytut Filologii Polskiej i Logopedii, Zakład Lingwistyki Stosowanej i Kulturowej, ul. Pomorska 171/173, 90-236 Łódź.

POLISH STUDIES WITH ENGLISH AT THE UNIVERSITY OF LODZ – CRISIS INTERVENTION OR AN IDEA FOR THE FUTURE?

Abstract: This article presents Polish Studies with English, a new course of study at the University of Lodz, which was launched in May 2022, for Ukrainian students who are war refugees. The aim of the analyses presented here is to answer the question: To what extent the decision to study was part of a crisis action and to what extent it was a conscious decision? To answer this question, we used a questionnaire with two groups of respondents, students and lecturers. The results of the questionnaires, together with the analysis of the documents, allowed us to draw preliminary conclusions. The decision to launch the study two months after the outbreak of the war was evidently driven by the need for a crisis intervention, and some students decided to start the study for a variety of non-educational reasons. However, the second edition, which started in October 2022, predominantly brought together students consciously embarking on this course of study. The question of the future of Polish Studies with English remains open – whether the course will continue to be an attractive offer even after the end of hostilities?

Keywords: Polish studies, crisis intervention, student with experience of war crisis, war in Ukraine

1. STUDIA POLSKIE Z JĘZYKIEM ANGIELSKIM – CHARAKTERYSTYKA KIERUNKU

25 stycznia 2021 r. Senat Uniwersytetu Łódzkiego podjął decyzję w sprawie ustalenia programu studiów I stopnia prowadzonych na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Łódzkiego. Nazwa nowego kierunku to studia polskie z językiem angielskim. Oferta skierowana została do cudzoziemców, którzy albo znali już język polski (grupa zaawansowana), albo pragnęli dopiero rozpocząć naukę tego języka (grupa początkująca)². Od wszystkich kandydatów wymagana jest znajomość języka angielskiego na poziomie B1. W opisie kierunku można przeczytać m.in.:

[jest to] kierunek umożliwiający studentom – nieznającym języka polskiego lub znającym w wąskim zakresie, obcokrajowcom i Polakom mieszkającym poza granicami kraju oraz osobom zainteresowanym językiem polskim i polską kulturą,

² Program studiów nie określa poziomu znajomości polszczyzny dla grupy zaawansowanej. Na początku roku przeprowadzany jest test plasujący, a jego wyniki decydują o przydziale do grupy początkującej lub zaawansowanej. Może się też zdarzyć, że powstanie jedynie grupa początkująca lub zaawansowana (lub odpowiednio grupy).

pragnącym poszerzyć znajomość języka i wiedzy o Polsce – zdobycie zarówno znajomości języka polskiego na poziomie minimum B2, jak i języka angielskiego na poziomie minimum B2.

(Załącznik do uchwały nr 58 Senatu UE z dnia 25 stycznia 2021 r.)

Program studiów obejmuje m.in. takie przedmioty, jak: praktyczna nauka języka polskiego (sprawności zintegrowane, gramatyka praktyczna, fonetyka, warsztaty redakcji tekstu), trening interkulturowy, wprowadzenie do nauki o języku, wprowadzenie do nauki o literaturze, gramatyka opisowa języka polskiego, literatura polska i jej konteksty, historia Polski, współczesne polskie media. Studenci mają możliwość wybrania jednej spośród dwóch oferowanych specjalizacji: nauczanie języka polskiego jako obcego oraz język polski w turystyce i biznesie. Zdecydowana większość zajęć prowadzona jest w języku polskim, zgodnie z siatką studiów w pierwszym semestrze studenci mają 270 godzin praktycznej nauki języka polskiego w grupie początkującej, a w grupie zaawansowanej 150 godzin. To ma doprowadzić ich do poziomu, który pozwoli na nauczanie w języku polskim przedmiotów kierunkowych. W zakresie edukacji angielskojęzycznej studenci mają w każdym semestrze 60 godzin praktycznej nauki języka angielskiego, co ma skutkować osiągnięciem poziomu minimum B2 na zakończenie studiów. Dodatkowo w pierwszym semestrze zajęcia z wiedzy o Polsce i Polakach prowadzone są w języku angielskim.

2. REKRUTACJA

Pierwsza rekrutacja na sześciosemestralne, licencjackie studia polskie z językiem angielskim na rok akademicki 2021/2022 zakończyła się niepowodzeniem. Sytuacja zmieniła się diametralnie po 24 lutego 2022 r. Na skutek zaatakowania Ukrainy przez Rosję i napływu uchodźców wojennych do Polski³ rozpoczęto zintensyfikowane działania, których celem było otwarcie studiów polskich z językiem angielskim w trybie ekstraordynaryjnym, przede wszystkim dla młodych ludzi z Ukrainy, którzy musieli nagle przerwać

³ Brakuje konkretnych, jednoznacznych danych na temat liczby uchodźców wojennych z Ukrainy, którzy przekroczyli granicę polską 24 lutego 2022 r. i osiedlili się w Polsce. Według danych Straży Granicznej od 24 lutego 2022 do 24 lipca 2023 r. granicę ukraińsko-polską przekroczyło 13,8 mln uchodźców z Ukrainy, natomiast około 12 mln w tym samym czasie wróciło na Ukrainę. Bilans pokazuje zatem, że liczba uchodźców to około 1,8 mln, przy czym nie wszyscy osiedlili się w Polsce (por. <https://www.ukrainianinpoland.pl/how-many-ukrainians-have-crossed-the-ukrainian-polish-border-since-the-beginning-of-the-war-current-data-pl/> [25.07.2023]).

edukację w swoim kraju. Wszelkie procedury legislacyjne wraz z rekrutacją trwały dwa miesiące⁴. 4 maja 2022 r. odbyła się uroczysta inauguracja roku dla 31 osób⁵. Dziś, z perspektywy roku, warto zastanowić się, na ile decyzja o uruchomieniu/podjęciu studiów miała charakter interwencji kryzysowej, a na ile był to świadomy wybór. Temu zagadnieniu poświęcony jest niniejszy artykuł, którego celem jest opisanie motywacji studentów do podjęcia studiów polskich z językiem angielskim, wskazanie podobieństw/różnic w prowadzeniu tego kierunku w stosunku do pozostałych studiów prowadzonych na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Łódzkiego, wreszcie odpowiedź na pytanie, czy była to forma interwencji kryzysowej, czy też zaplanowane długofalowo działanie⁶.

Metody badawcze wykorzystane do realizacji celu badawczego to przede wszystkim ankiety przeprowadzone zarówno wśród studentów, jak i wykładowców, obserwacja⁷, a także analiza dokumentów.

⁴ Por. *Uchwała nr 314 Senatu Uniwersytetu Łódzkiego podjęta na 19. roboczym posiedzeniu w kadencji 2020–2024 w dniu 25 kwietnia 2022 r.*

⁵ Według danych Ośrodka Przetwarzania Informacji opublikowanych na stronach Ministerstwa Nauki i Edukacji w roku akademickim 2021/2022 Ukraińcy stanowili 42% wszystkich zagranicznych studentów studiujących w Polsce (<https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/najpopularniejszy-kierunek-to-zarzadzanie-raport-opi-cudzoziemcy-na-uczelniach-w-polsce> [20.06.2023]). Brakuje dokładnych danych, ile osób z Ukrainy podjęło studia w Polsce w roku akademickim 2022/2023 – w zależności od źródła liczba ta waha się od 1000 do 1500 osób. Trzeba jednak pamiętać, że część z nich nie może opuścić Ukrainy i studiuje zdalnie bądź od razu przebywa na urlopie dziekańskim – takie informacje przekazał przewodniczący Komisji ds. Współpracy Międzynarodowej Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich, prof. Jerzy Lis (<https://wszystkoconajwazniejsze.pl/pepites/ilu-studentow-z-ukrainy-studiuje-w-polsce/> [20.06.2023]).

⁶ Ponieważ studia zostały powołane w 2021 r., władze Wydziału i Uniwersytetu zakładały działanie długofalowe, jednak o innym charakterze. Zakładano, że będą to studia o charakterze międzynarodowym, dla osób z całego świata – polonofilów zainteresowanych tak naszym krajem, jak i językiem.

⁷ Autorka artykułu miała i ma przyjemność prowadzenia zajęć zarówno ze studentami pierwszej, jak i drugiej edycji studiów polskich z językiem angielskim. Istniała zatem możliwość obserwowania ich przez niemal półtora roku nie tylko w trakcie zajęć, ale także podczas rozmów, przygotowywania różnych inicjatyw studenckich, spotkań integracyjnych etc. Wielokrotnie studenci podejmowali podczas takich spotkań tematy, które były dla nich trudne – bądź związane z aklimatyzacją do polskich warunków, systemu uniwersyteckiego etc., bądź dotyczące kwestii rodzinnych.

3. CHARAKTERYSTYKA GRUPY BADAWCZEJ

4 maja 2022 r. na pierwszym roku studiów polskich z językiem angielskim zarejestrowanych było 31 osób, z czego 24 to kobiety. Informacja o płci jest istotna, ponieważ mężczyznom było zdecydowanie trudniej opuścić Ukrainę po wybuchu wojny. Tymczasem obecność aż 7 mężczyzn pozwala przypuszczać, że podjęcie studiów w Polsce mogło być dla nich rodzajem ucieczki przed służbą wojskową⁸. Trzeba zaznaczyć, że wśród tej grupy 30 studentów stanowili uchodźcy wojenni, zaś jedna osoba pochodziła z Białorusi. Na koniec trzeciego semestru studiów liczebność opisywanej grupy zmniejszyła się o połowę i w czerwcu 2023 r. wynosiła realnie 16 osób (w tym 2 mężczyzn), choć status studenta posiadało *de facto* 25 osób. Zmniejszenie liczby studentów o połowę nie jest zjawiskiem często spotykanym na Wydziale Filologicznym UŁ. Pozwala to wysnuć przypuszczenie, że dla części osób, które w marcu i kwietniu 2022 r. podjęły decyzję o rozpoczęciu studiów polskich, był to rodzaj działania kryzysowego, o czym w dalszej części artykułu.

Druga edycja studiów polskich z językiem angielskim rozpoczęła się 1 października 2022 r. Studia podjęły 44 osoby (29 kobiet, 15 mężczyzn) – wszyscy to uchodźcy wojenni z Ukrainy. Z tej grupy w czerwcu 2023 r. realnie studiowały 32 osoby (status studenta posiadało 39 osób). Warto w tym miejscu wspomnieć, że wśród uczestników drugiej edycji procent rezygnacji ze studiów w trakcie pierwszego roku jest analogiczny do kierunku filologia polska i wynosi około 28%. Można zatem przyjąć, że w tym przypadku mamy do czynienia z naturalnym odpływem studentów pierwszego roku⁹.

Badania, których wyniki zostaną przedstawione poniżej, zostały przeprowadzone w kwietniu 2023 r. w grupie 48 studentów. Ankieta miała formę analogową (drukowaną) i była uzupełniana przez studentów podczas zajęć. Została wypełniona przez 15 osób z pierwszej i 33 osoby z drugiej edycji. Wśród respondentów 39 osób to kobiety, zaś 9 – mężczyźni. Struktura wieku mieści się w przedziale 17 lat – 22 lata, przy czym najwięcej osób (37,5%) to osiemnastolatki¹⁰. Warto zaznaczyć, że w porównaniu z polską młodzieżą rozpoczynającą studia jest to grupa zdecydowanie młodsza (ponad 62% osób ma 17–18 lat), często niepełnoletnia z perspektywy prawa polskiego. Zdecydowana większość (77%) przebywa w Polsce bez rodziny.

⁸ Tezę tę uwiarygodnia fakt, że studia kontynuuje jedynie dwóch mężczyzn.

⁹ W lipcu 2023 r. podczas rekrutacji na trzecią edycję studiów polskich z językiem angielskim przyjęto 20 osób.

¹⁰ Należy pamiętać, że system edukacji ukraińskiej różni się od polskiego. Obowiązek szkolny rozpoczyna się w 6. roku życia, a edukacja trwała dotychczas 11 lat (po reformie przeprowadzonej w 2017 r. 12 lat – por. <http://enic.in.ua/index.php/en/educationl-system> [22.05.2023]).

Istotną kwestią jest status uchodźców przed przybyciem do Polski. W gronie studentów pierwszej edycji 8 osób studiowało wcześniej na ukraińskiej uczelni, zaś wśród studentów drugiej edycji – 10 osób. Pośród podjętych wcześniej kierunków dominowała filologia (angielska, niemiecka), ale wymieniano także kierunki ekonomiczne, prawo, architekturę, informatykę, matematykę, a nawet medycynę. Ta różnorodność pokazuje, że dla większości osób studia polskie z językiem angielskim nie były kontynuacją studiów ukraińskich. Co więcej, zdecydowana większość spośród tych osób (56%) nadal uczy się na zajęciach w swojej macierzystej uczelni (tryb zdalny). Warto zatem zastanowić się nad motywacją młodych Ukraińców do rozpoczęcia studiów polskich z językiem angielskim.

4. MOTYWACJE STUDENTÓW DO PODJĘCIA STUDIÓW POLSKICH Z JĘZYKIEM ANGIELSKIM

W poszukiwaniu odpowiedzi o powody rozpoczęcia studiów w Polsce zadano studentom trzy pytania: skąd dowiedzieli się o omawianym kierunku, dlaczego zaczęli studia oraz czy znali program studiów. Odpowiedzi na dwa pierwsze pytania miały charakter otwarty, można było wpisać kilka elementów. Pytanie zamknięte o znajomość programu studiów miało pokazać, na ile świadomie wybierano opisywany kierunek. Zdecydowana większość studentów (75%) nie знаła wcześniej programu studiów (wśród studentów pierwszej edycji nieznaną programem zadeklarowało aż 100%). Pytanie to nie wskazuje jednoznacznie na przypadkowość wyboru kierunku (z dużym prawdopodobieństwem także wśród polskich studentów dominowałaby odpowiedź negatywna), ale pokazuje pewien trend motywacyjny, o którym mowa będzie jeszcze dalej. Stawiam bowiem hipotezę, że dla większości osób główna motywacja związana z podjęciem studiów miała charakter pozanaukowy, a wiązała się z kryzysem uchodźstwa wojennego.

Wymieniając źródła, z których studenci dowiedzieli się o studiach polskich z językiem angielskim, większość wskazywała media społecznościowe bądź bezpośrednie rozmowy ze znajomymi. Warto wspomnieć, że kilkoro studentów pierwszej edycji uczyło się wcześniej na bezpłatnych, interwencyjnych kursach języka polskiego uruchomionych na Wydziale Filologicznym UŁ w marcu 2022 r., prowadzonych przez wolontariuszy rekrutujących się z wykładowców oraz studentów i to właśnie na tych zajęciach informowano o rekrutacji na studia. Jedynie dwie osoby poszukiwały konkretnego kierunku studiów w ofercie Uniwersytetu Łódzkiego i konsultowały swoją decyzję z Biurem Współpracy z Zagranicą.

Wśród powodów rozpoczęcia studiów respondenci wymieniali przede wszystkim dobrą możliwość nauczenia się języka polskiego, zaś na drugim miejscu – języka angielskiego. Trzeba zaznaczyć, że pragmatyczny aspekt znajomości polszczyzny dominował nad aspektem filologicznym. Ankietowani wskazywali, że znajomość języka jest im potrzebna do znalezienia pracy, pozostania w Polsce, do podjęcia innych studiów. Nieliczni jako powód rozpoczęcia studiów wskazywali chęć zdobycia wyższego wykształcenia, zwłaszcza uzyskanie dyplomu Unii Europejskiej. Istotnym powodem była dostępność i bezpłatność studiów¹¹. Jeden z ankietowanych jako przyczynę wyboru studiów wskazał nudę.

W tym miejscu należy zastanowić się nad pytaniem, na ile decyzja o podjęciu studiów polskich z językiem angielskim wiązała się z działaniami w ramach interwencji kryzysowej. Najpierw jednak przyjrzyjmy się samemu zjawisku kryzysu.

5. KRYZYS I INTERWENCJA KRYZYSOWA

W literaturze przedmiotu, jak zauważa Dorota Kubacka-Jasiecka (2010, s. 25), brakuje uniwersalnej definicji kryzysów i teorii naukowych ich dotyczących. W opinii badaczki krytyczne wydarzenia życiowe:

- pozostają poza kontrolą jednostki,
- są wpisane w obiektywną sytuację czy historię życia jednostki,
- mają charakter istotny, uogólniony, symboliczny,
- dotyczą podstaw dotychczasowego życia człowieka, jego relacji z otoczeniem,
- stanowią zagrożenie cenionych wartości,
- pociągają zmiany dotychczasowej tożsamości społecznej na skutek utrat dotychczas pełnionych ról (...),
- ingerują w dotychczasowy kierunek biegu życia jednostki – zmuszają do readaptacji.

(Kubacka-Jasiecka 2010, s. 47)

¹¹ Według *Ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa*, Dz. U. 2022 poz. 583 obywatele Ukrainy mają prawo na mocy tzw. ochrony czasowej (przekroczenie granicy Polski po 24 lutego 2022 r. oraz posiadanie ukraińskiego numeru PESEL) do bezpłatnych studiów w Polsce – aktualnie ochrona obowiązuje do 4 marca 2024 r.

Katarzyna Prot-Klinger zwraca uwagę, że „wszystkie interwencje kryzysowe dotyczą obszaru związanego z szeroko pojętym stresem lub traumą. (...) Katastrofa zaś stanowi wydarzenie traumatyczne, które powoduje destabilizację na poziomie zarówno indywidualnym, jak i społecznym” (Prot-Klinger 2021, s. 33). Z kolei Richard K. James i Burl E. Gilliland zaznaczają, że „kryzysy środowiskowe występują zazwyczaj wtedy, kiedy jakaś naturalna lub spowodowana przez człowieka katastrofa dopada człowieka czy grupę (małą lub liczną) ludzi, którzy nie z własnej winy wpadają w nurt wywołanych przez katastrofę wydarzeń, mogących mieć negatywne skutki dla wszystkich członków społeczności zamieszkałej w ich środowisku” (James, Gilliland 2008, s. 35). Wspomniani badacze wskazują m.in. na katastrofy o podłożu politycznym związane z wojną i uchodźstwem wojennym.

Kontynuując rozważania nad kryzysem, przejść należy do pojęcia interwencji kryzysowej, której celem nie jest rozwiązanie problemu, ale jak najszybsze opanowanie kryzysu, przywrócenie ofiary do stanu funkcjonowania sprzed kryzysu (por. Greenstone, Leviton 2004, s. 13–17).

Bez wątplenia wybuch wojny uznać należy za sytuację kryzysową, a uchodźców, którzy po 24 lutego 2022 r. przekroczyli granicę polsko-ukraińską, za osoby w kryzysie. Interwencja kryzysowa podjęta przez całe społeczeństwo polskie miała na celu przede wszystkim zapewnienie osobom z Ukrainy realizacji podstawowych potrzeb życiowych związanych z wyżywieniem, mieszkaniem, zdrowiem etc. Dzieci ukraińskie zostały niemal natychmiast włączone do polskiego systemu oświatowego. Taka sytuacja nie dotyczyła studentów. Uruchomienie studiów polskich z językiem angielskim w maju 2022 r. z perspektywy uczelni uznać należy za rodzaj interwencji kryzysowej, jednak o nastawieniu długoterminowym. Świadczy o tym m.in. przyjmowanie na studia osób, które nie dostarczyły kompletnej dokumentacji (w marcu/kwietniu 2022 r. pozyskanie jakichkolwiek zaświadczeń z Ukrainy było niemożliwe).

6. OPINIE WYKŁADOWCÓW O MOTYWACJI STUDENTÓW

Interesująco na tym tle prezentują się wypowiedzi wykładowców, którzy prowadzą zajęcia na studiach polskich z językiem angielskim. W anonimowej ankiecie przeprowadzonej za pomocą narzędzia MS Forms wzięło udział 19 z 20 nauczycieli akademickich wykładających na omawianym kierunku. Odpowiadali oni m.in. na pytanie, czy uruchomienie studiów polskich miało charakter interwencji kryzysowej? Zdecydowana większość odpowiedziała, że tak (84%). Choć pytanie miało formę zamkniętą, część respondentów odniosła się

do niego w ostatnim punkcie poświęconym refleksjom na temat omawianego kierunku. Wykładowcy zaznaczali, że była to interwencja konieczna, która pomogła studentom odnaleźć się w bardzo trudnej sytuacji. Analogiczny procent respondentów uznał, że podczas zajęć odczuwa, że pracuje z osobami w kryzysie migracji wojennej. Jednocześnie odpowiedzi na kolejne pytanie: *Czy Pani/Pana zdaniem studia polskie zostały przez większość studentów wybrane świadomie, czy też była to forma ucieczki przed wojną? Proszę o uzasadnienie* były bardzo zróżnicowane. Nikt z ankietowanych nie udzielił odpowiedzi jednoznacznie wskazującej na to, że była to wyłącznie ucieczka przed wojną. W większości przeważały opinie, z których wynikało, że dla części studentów była to forma ucieczki, zaś dla większości świadomy wybór związany z jednej strony z chęcią nauczania się języka polskiego, z drugiej z profitami w postaci stypendiów¹², zakwaterowania w domach studenckich etc. (pośród ankietowanych studentów aż 85% otrzymuje stypendia bądź inną pomoc finansową od uczelni). Dla zobrazowania opinii wykładowców zamieszczono poniżej kilka cytatów stanowiących odpowiedź na pytanie o motywację studentów do podjęcia studiów polskich w ocenie nauczycieli¹³:

Sądzę, że dla większości była to forma ucieczki przed wojną, ale zaangażowanie studentów pokazuje, że są zadowoleni (Ci, którzy zostali) ze studiów i się na nich odnaleźli. Na pewno nie żałują tej decyzji i podjęliby jeszcze raz. Sądzę, że poleciliby też te studia swoim kolegom.

Z pewnością kusząca była oferta uzyskania stypendium na studiowanie na polskiej uczelni. Sądzę, że w większości przypadków wybór studiów polskich nie był formą ucieczki przed wojną, a raczej wykorzystaniem okazji na lepszą przyszłość.

Mnie się wydaje, że studia polskie z językiem angielskim zostały wybrane przez studentów świadomie. Większość osób interesuje się językiem polskim, polską przestrzenią kulturową, a także dziejami Polski. Oczywiście zarejestrowałem osoby, które znalazły się na tych studiach przez przypadek (albo była to forma ucieczki przed wojną), ale nie jest/nie było ich więcej niż na innych kierunkach, gdzie prowadzę zajęcia.

Dla pierwszego roku, który rozpoczął studia, mogła to być forma ucieczki przed wojną. Młodzież ukraińska była zagubiona, istniała potrzeba szybkiego przyswojenia języka polskiego. Kolejne roczniki już nie podejmowały decyzji tak spontanicznie.

¹² Wśród studentów pierwszej edycji duża grupa uzyskała interwencyjne stypendia z Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej.

¹³ Wszystkie wypowiedzi (zarówno wykładowców, jak i studentów), podaję w niezminionej postaci.

Ostatnia z zacytowanych wypowiedzi trafnie wskazuje na różnicę między pierwszą edycją studiów polskich z językiem angielskim, na które rekrutacja przebiegała tuż po wybuchu wojny, a kolejnym rocznikiem. Potwierdza to także liczba rezygnacji, o której mowa była powyżej.

Reasumując dotychczasowe rozważania, należy stwierdzić, że inicjatywa uruchomienia studiów polskich z językiem angielskim w maju 2022 r. miała charakter interwencji kryzysowej, choć trzeba podkreślić, że sam kierunek powstał wcześniej. Kilkukrotnie respondenci-wykładowcy wskazywali, że zarówno kierunek studia polskie z językiem angielskim, jak i jego studentów łączą z sytuacją polityczną:

Na początku było mi trudno się zgrać, przeżywałam sytuację razem ze studentami. Teraz jest lepiej, ale nadal łapię się na tym, że traktuję studentów ulgowo ze względu na kontekst sytuacyjny.

Praca na studiach polskich daje mi poczucie głębokiego spełnienia – mogę robić coś, co umiem i lubię i jednocześnie być zaangażowana w pomoc Ukrainie. Traktuję też tę pracę jako misję – Ukraińcy walczą z naszym wspólnym wrogiem, a my w tym czasie otaczamy opieką ich dzieci.

7. OPINIE STUDENTÓW O KIERUNKU

Elementem pomocnym w ocenie motywacji studentów miało być pytanie o ich plany związane z przyszłością: *Czy planuje Pan/Pani powrót do Ukrainy?* Do wyboru ankietowani mieli 4 odpowiedzi: a) tak, zaraz po zakończeniu wojny; b) tak, ale najpierw skończę studia; c) nie; d) nie wiem. Trudno wskazać tu dominujące stanowisko. Najwięcej, 36%, nie umie w tej chwili podjąć decyzji; z kolei 33% chce wrócić, ale dopiero po ukończeniu studiów; zaledwie 5% myśli o powrocie zaraz po zakończeniu działań wojennych, zaś 26% deklaruje chęć pozostania w Polsce¹⁴. Dane te pokazują, że

¹⁴ Odmienne na tym tle prezentują się wyniki badań nad ukraińską migracją przeprowadzone przez prof. Piotra Długosza z Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie: „Pytani o swoje plany na przyszłość najczęściej odpowiadają, że wrócą szybko na Ukrainę, jak tylko zakończy się wojna (41 proc.). Część zamierza zostać w Polsce na stałe (17 proc.). Pozostać w Polsce na jakiś czas i zarobić przed powrotem do domu zamierza 11 proc. Już chce szybko wracać, gdyż nie może znieść tej sytuacji, 7 proc. Polskie obywatelstwo planuje uzyskać 2 proc. Status uchodźcy chcą uzyskać jedynie 2 osoby. Na to, że nie wie jeszcze, co będzie robić w przyszłości, wskazuje 16 proc. Odpowiedzi «inne» udzieliło 5 proc.” (<https://wszystkoconajwazniejsze.pl/prof-piotr-dlugosz-ukraincy-w-polsce/> [20.06.2023]).

studenci związali się ze studiowanym kierunkiem, uczelnią. Poświadczają to również ich opinie na temat studiów. Na pytanie, czy te studia podobają się Pani/Panu, tylko jedna osoba odpowiedziała negatywnie. Wśród powodów zadowolenia wymieniano przede wszystkim takie, jak:

- nauczyciele;
- możliwość uczenia się języków obcych;
- pomoc, wsparcie;
- sposób prowadzenia zajęć;
- interesujące treści;
- łatwość studiów;
- kontakt z innymi osobami z Ukrainy;
- nowe znajomości z Polakami;
- zdobycie zawodu.

Ponieważ pytanie miało charakter otwarty, dla zilustrowania opinii poniżej zamieszczono kilka odpowiedzi studentów (zachowano oryginalne brzmienie wypowiedzi):

Uczą nas dobrze nauczyciele, którzy rozumieją nas i nasze trudności.

Wykładowcy bardzo wspierają studentów i nie krytykują każdy ich krok.

Czuję się komfortowo, bardzo podoba mi się program.

Dużo wsparcia od uniwersytetu. Razem z Ukraincami nie czuję się samotno.

Wśród powodów niezadowolenia wskazano: niepotrzebne przedmioty, listę obecności oraz powolne tempo uczenia. Były to jednak wypowiedzi jednej osoby, która nie podała uzasadnienia.

8. OPINIE WYKŁADOWCÓW O STUDENTACH

Oceniając zaangażowanie studentów w studiowany kierunek czy szerzej – życie uczelni, trzeba odnotować, że bardzo chętnie włączają się w różne działania. Uczestniczyli m.in. w zabawie andrzejkowej zorganizowanej przez Koło Naukowe Glottodydaktyków, współorganizowali Dzień Otwarty na Wydziale Filologicznym, a także Międzynarodowy Dzień Języka Ojczyściego. Przez cały rok akademicki 2022/2023 przygotowywali przedstawienie

teatralne „Pieśń lasu” na podstawie książki Łesi Ukrainki pod tym samym tytułem, chcąc tym samym przybliżyć Polakom swoją kulturę¹⁵.

Wśród odpowiedzi wykładowców znalazła się grupa zagadnień dotyczących prowadzenia zajęć na studiach polskich w porównaniu z innymi kierunkami. Zdecydowana większość respondentów odpowiedziała, że odczuwa różnicę w tym zakresie. Przede wszystkim wskazywano na większe zaangażowanie studentów z Ukrainy (sumienne odrabianie prac domowych, aktywność na zajęciach, włączanie się w życie wydziału i uczelni), brak postaw roszczeniowych, jednocześnie zaś na konieczność szybkiego reagowania nauczycieli na zachowania wywołane przez wydarzenia wojenne. Zdarzały się bowiem sytuacje, w których rozmowa o funkcjach terapeutycznych była ważniejsza niż treści nauczania – studenci mają stały kontakt ze swoimi bliskimi na Ukrainie i w sytuacji ataków, alarmów etc. najczęściej jedynie biernie uczestniczyli w zajęciach, angażując uwagę w wymianę wiadomości. Były to jednak sytuacje sporadyczne, w pełni zrozumiałe dla wykładowców i nie wpływały na ogólną, bardzo pozytywną ocenę studentów z Ukrainy.

9. PODSUMOWANIE

Podsumowując powyższe rozważania należy stwierdzić, że samo uruchomienie studiów polskich z językiem angielskim w maju 2022 r. stanowiło interwencją kryzysową, której celem było wsparcie młodych uchodźców z Ukrainy, często nieznających w ogóle języka polskiego. Przypomnę, że celem interwencji kryzysowej jest jak najszybsze opanowanie kryzysu, a nie długoterminowa pomoc. Taki charakter miały działania podjęte przez Uniwersytet Łódzki na początku wojny – ich celem było, zgodnie z koncepcją Greenstone’a i Levitona (2004), przywrócenie ofiar do stanu funkcjonowania sprzed kryzysu¹⁶, czyli powrót na uczelnię, choć w zupełnie innych warunkach. Jednocześnie podjęte wówczas działania dały wielu osobom możliwość korzystania z pomocy materialnej, programów ochronnych itp., a także porad ze strony Akademickiego

¹⁵ Premiera przedstawienia odbyła się 22 czerwca 2023 r. w gmachu Wydziału Filologicznego. Termin ten zbiegł się z premierą filmu „Mawka. Pieśń lasu” wyreżyserowanego przez Oleha Malamuza i Oleksandrę Ruban. Jest to animacja komputerowa, której premiera polska miała miejsce 3 czerwca 2023 r.

¹⁶ Oczywiście jest, że nie ma możliwości pełnego przywrócenia studentów z Ukrainy do stanu funkcjonowania sprzed wybuchu wojny. Koncepcja Greenstone’a i Levitona zakłada względne przywrócenie tych elementów, które zostały zaburzone przez kryzys, np. znalezienie domu, pracy, szkoły, nie likwiduje zaś skutków.

Centrum Wsparcia UŁ, które w ramach interwencji kryzysowej podjęło szeroką współpracę z psychologami posługującymi się językiem ukraińskim oraz językiem rosyjskim. Patrząc na to zagadnienie z perspektywy studentów, należy uznać, że dla części była to jedynie interwencja kryzysowa, dzięki której mogli ustabilizować swój pobyt w Polsce. Jednak dla ponad połowy osób z pierwszej edycji studia okazały się pomysłem na przyszłość – choćby dzięki opanowaniu języka polskiego na poziomie C1, co umożliwi im podjęcie bezpłatnych studiów drugiego stopnia na innych kierunkach.

W przypadku drugiej edycji decyzje o wyborze kierunku były podejmowane zdecydowanie bardziej świadomie. Oczywiście trudno mówić tu o wyborze kierunku filologicznego wyłącznie jako realizacji marzeń, ale często była to jedyna oferta studiów, z której mogli skorzystać bez znajomości języka polskiego. Dla wielu studentów studia polskie z językiem angielskim są szansą, jak sami wskazywali w ankietach, na nauczenie się dwóch języków obcych, co otwiera przed nimi większe możliwości wyboru pracy czy innych studiów, a sam fakt studiowania daje poczucie stabilizacji w sytuacji, kiedy w ich ojczyźnie cały czas trwa wojna.

BIBLIOGRAFIA

- Greenstone J.L., Leviton S.C., 2004, *Interwencja kryzysowa*, Gdańsk. <http://enic.in.ua/index.php/en/educationl-system> [22.05.2023].
- James R.K., Gilliland B.E., 2008, *Strategie interwencji kryzysowej*, Warszawa.
- Kubacka-Jasiecka D., 2010, *Interwencja kryzysowa. Pomoc w kryzysach psychologicznych*, Warszawa.
- Prot-Klinger K., 2021, *Reakcja na katastrofę. Postępowanie psychoanalityczne*, w: S. Kluczyńska, J.Cz. Czabała (red.), *Interwencja kryzysowa. Wybrane zagadnienia*, Warszawa, s. 33–53.
- Uchwała nr 314 Senatu Uniwersytetu Łódzkiego podjęta na 19. roboczym posiedzeniu w kadencji 2020–2024 w dniu 25 kwietnia 2022 r.*, https://www.bip.uni.lodz.pl/fileadmin/user_upload/Uchwa%C5%82a_nr_314_z_25_kwietnia.pdf [20.06.2023].
- Uchwała nr 58 Senatu Uniwersytetu Łódzkiego podjęta na 6. roboczym posiedzeniu w kadencji 2020–2024 w dniu 25 stycznia 2021 r.*, https://www.bip.uni.lodz.pl/fileadmin/user_upload/Uchwa%C5%82a_nr_58.pdf [20.06.2023].
- Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa*, Dz. U. 2022 poz. 583, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20220000583/U/D20220583Lj.pdf> [20.06.2023].
- Załącznik do uchwały nr 58 Senatu UŁ z dnia 25 stycznia 2021 r.*, https://www.bip.uni.lodz.pl/fileadmin/user_upload/Uchwa%C5%82a_nr_58.pdf [20.06.2023].

Netografia:

<https://wszystkoconajwazniejsze.pl/pepites/ilu-studentow-z-ukrainy-studiuje-w-polsce/> [20.06.2023].

<https://wszystkoconajwazniejsze.pl/prof-piotr-dlugosz-ukraincy-w-polsce/> [20.06.2023].

<https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/najpopularniejszy-kierunek-to-zarzadzanie-raport-opi-cudzoziemcy-na-uczelniach-w-polsce> [20.06.2023].

<https://www.ukrainianinpoland.pl/how-many-ukrainians-have-crossed-the-ukrainian-polish-border-since-the-beginning-of-the-war-current-data-pl/> [25.07.2023].